

Erasmus+
Jean Monnet Modules

PACE

**Problem-posing with AI through Children's
Picture Books about EU Values**

**Çocuk Kitaplarıyla AB
Değerleri ve Problem Kurma**

Avrupa Birliğı

Değerleri ve Eğitim

Politikalarına Giriş

Çocuk Kitaplarıyla AB Değerleri ve Problem Kurma

PACE-Problem-posing with AI through Children's Picture Books about EU

Values

Öğretim Üyesi: Prof. Dr. Çiğdem AYDIN KOYUNCU

Değerler, farklı özelliklere sahip bireyleri bir toplumu meydana getirecek şekilde birbirine bağlamaktadır. Toplumda bireyler arasında ortak bir kimliğin oluşumunu sağlamaktadır.

Günümüzde hemen hemen her grup, topluluk veya toplum bir biçimde bir değerler sistemini esas alarak varlığını sürdürmektedir. Temel değerlerde de benzerlikler görülmektedir.

Avrupa Birliği Değerleri

AB'nin ekonomik bir birlikten **(AKÇT-1951, AAET ve AET-1956)** siyasi bir birliğe evrilme süreci Avrupa Tek Senedi (1986) ile başlamış, **Maastricht Antlaşması (1992), Amsterdam Antlaşması (1997), Nice Antlaşması (2001) ve Lizbon Antlaşması (2007)** ile devam etmiştir.

AB değerleri konusundaki tartışmaların ise esasen AB'nin temellerinin atıldığı ilk dönemlere kadar uzandığı ifade edilmelidir. Bir bütünleşme projesi olarak **Avrupa Birliği'nin başarılı bir biçimde hayata geçirilebilmesinin üye devletler arasında asgari bir homojenliği sağlayacak ortak bir değerler sisteminin oluşturulmasına bağlı olduğu** ellili yılların başından itibaren sıkça dile getirilmiştir.

Avrupa Birliği Değerleri

Avrupa Birliği'nin esas alması gereken değerlere kurucu antlaşmalarda yer verilmesi ise, ilk defa **Maastricht Antlaşması** ile gerçekleşmiştir.

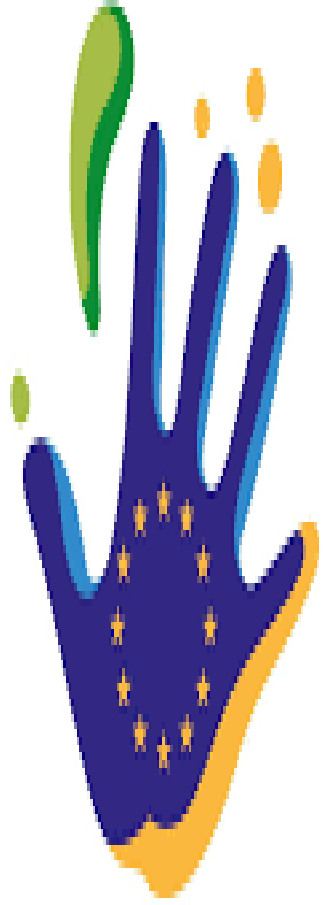
Bunun ardından, **Amsterdam Antlaşması ile Kopenhag Kriterleri** olarak adlandırılan siyasi ve hukuki kriterlerin kurucu antlaşmalara dâhil edildiği dikkat çekmektedir.

Temel Haklar Şartı'nın 2001 yılında ilan edilmesi de Avrupa Birliği'nin ortak değerlerinin oluşumu bakımından önemli bir gelişmedir.

Bunların dışında, **Avrupa Birliği Anayasası Antlaşması Taslağı'nın I-2. maddesinde** Avrupa Birliği'nin üzerine kurulduğu değerlere ilişkin müstakil bir norma yer verildiği bilinmektedir.

Son olarak, 1 Aralık 2009 tarihinde yürürlüğe giren **Lizbon Antlaşması'nın** Avrupa Birliği Anayasası Antlaşması Taslağı'nda yer verilen bu düzenlemeyi aynen kabul ettiği belirtilmelidir.

Avrupa Birliği Değerleri

EU-Values

Bu değerler, Avrupa Birliği'nin siyasi, hukuki ve felsefi temelini oluşturmanın yanında Avrupa Birliği'nde **ortak bir kimliğin** oluşumuna katkıda bulunmakta, farklı ulusları bünyesinde barındıran bir devletler topluluğu olarak **Avrupa Birliği'nin bütünleşmesini sağlamakta**, Avrupa Birliği'ne gireceği faaliyetlerde **yol göstermekte** ve bu faaliyetlere **meşruiyet kazandırmaktadır**.

Avrupa Birliği'nin esas aldığı değerlere ilişkin temel düzenleme **Avrupa Birliği Antlaşması'nın (Lizbon Antlaşması'yla revize edilen son halinin) 2. maddesinde** yer almaktadır: **“Avrupa Birliği, insan onuruna sayđı, özgürlük, demokrasi, eşitlik, hukukun üstünlüğu ve azınlıklara mensup kişilerin hakları da dâhil olmak üzere insan haklarına sayđı değerleri üzerine kuruludur. Bu değerler, çoğulculuk, ayrımcılık yapmama, hoşgörü, adalet, dayanışma ve kadın-erkek eşitliğinin (equality between women and men) hâkim olduğu bir toplumda üye devletler için ortaktır.”**

Bu değerler AB organlarının, üye devletlerin kabul edeceği tüm hukuki düzenlemelerin (yasa, antlaşma, anayasa gibi) üzerinde yer almaktadır. Üye devletler ABA'nın 2. maddesine aykırılık oluşturacak ulusal düzenlemelerden kaçınmak zorundadır.

Avrupa Birliği Değerleri

- Soyuttur, bir takım **hukuki düzenlemelerle/normlarla somut hale getirilmektedir.**
- Her norm (kural) bir değere dayanmaktadır.
- Değerler, **etik yükümlölüklerle yer vermek** suretiyle daha ziyade **yol gösterici** özelliğe sahiptir.
- AB değeri **bağlayıcıdır**. Zaten AB Antlaşması bu değeri ihlali durumunda ABA'nın 7. maddesinde düzenlenen **yaptırımların** (ihlalin tespiti halinde üye devletlerin bazı hakları örneğın oy hakkı gibi askıya alınabilir) uygulanmasını düzenlemiştir.
- ABA'nın 2. maddesinde yer alan değeri için **ortak bir kimlik oluşturma**nın yanında üye devletleri Avrupa Birliği çatısı altında bir araya getirerek **bütünleşmeyi sağladığı** ifade edilmelidir.
- AB, içte ve dışta girişeceği tüm faaliyetlerde bu değeri uygun **davranmak zorundadır.**

Avrupa Birliği Değerleri

- ABA'nın 2. maddesinde öngörölen değerlerin tüm üye devletlerde ortak oluşu ise, **Avrupa Birliği'ni homojen devletleri bünyesinde barındıran bir devletler topluluğu** haline getirmektedir. Bununla birlikte, **homojenliğin tek tip olma anlamına gelmediğini** gözden kaçırmamalıyız. Homojenlik, üye devletlerin tek tip olmasından ziyade **uyumlu bir benzerlik** göstermesini gerekli kılmaktadır.
- Üye devletlerin 2. maddede belirtilen değerlerin özüne aykırılık oluşturmayacak ulusal özgönlüklerini koruması mümkündür.
- Bu değerleri AB'nin birtakım mücadeleler sonucunda elde ettiği tarihsel, kültürel ve siyasi mirası olarak nitelemek mümkündür. ABA'nın 2. maddesinde yer alan değerler, **köklerini Avrupa Birliği'nin antik çağlardan orta çağa, din savaşları ve Rönesans'tan Fransız Devrimi'ne, endüstri devriminden dünya savaşlarına birçok hadiseden elde ettiği tecrübelerde** bulmaktadır.

İNSAN ONURUNA SAYGI (RESPECT FOR HUMAN DIGNITY)

İnsan onuru, **insanı insan yapan ve onu diğer canlılardan ayıran bir öz değeri** tanımlamaktadır. İnsan onuru, insanın kişi olarak en yüksek akli ve ahlaki değerlerin, dokunulmaz, kaybedilmez bir öz değer sahibi olduğunu ifade etmektedir. Bu bakımdan, insan onurunun insanın **doğuştan ve doğal** olarak kazandığı bir niteliği olduğu ifade edilmelidir.

Avrupa Birliği'nde hiçbir değerin insan onurunun üstünde tutulamayacağı belirtilmelidir. AB Temel Haklar Şartı'na göre insan onurunun diğer haklardan farklı olarak **hiçbir şekilde sınırlanması mümkün değildir**. Diğer taraftan, insan onuru günümüzde insan haklarının kaynağı olarak görülmektedir.

Örneğin: dış görünüşüyle alay etme, aşağılama, kültür, dil, fiziksel ve yetenek farklılıklarını kabul etmeme, sosyal yardım alanların isimlerini herkese yayınlama gibi örnekler verilebilir.

ÖZGÜRLÜK (FREEDOM)

Özgürlük, genel olarak kişinin herhangi bir kısıtlama, engelleme veya zorlamaya bağlı olmaksızın kendi istek ve düşüncesine dayanarak karar verebilmesi ve hareket edebilmesi durumudur. Bu bağlamda özgürlük, kişinin yapmak istediğini yapma imkânına, serbestîsine ve inancına sahip olmasıdır.

Özgürlüğün esasen iki boyutu var:

- **Negatif özgürlük:** Bireyin başka bir birey, topluluk veya kamusal gücün otoritesine maruz kalmadan istediği şeyleri serbestçe gerçekleştirmesi
- **Pozitif özgürlük:** Kişinin kendine ilişkin kararları bizzat kendisinin verebilmesi, yani iradi özerkliğe sahip olmasıdır.

Özgürlüğün öznesi birey olup, özgürlük bireye bir hak olarak tanınmıştır. Özgürlük, devletin kamusal yetkileri kullanmak suretiyle bireye ait alana yaptığı müdahalelerin mümkün olduğunca sınırlandırılmasını gerekli kılmaktadır. Özgürlüklere yönelik sınırlamalar için gerekli olan şartlar:

- Yasal bir dayanağa sahip olması (Anayasa)
- Haklı bir nedene dayanması (kamu düzeni, ahlakı, güvenliği gibi)
- Ölçülülük

AB’de bireysel özgürlüklerin yanı sıra ekonomik özgürlüklerin de hayata geçirilmesi önemlidir.

Örnekler: Kişi özgürlüğü, karar verme, ifade, hareket, düşünce ve inanç özgürlükleri gibi.

DEMOKRASİ (DEMOCRACY)

“Halkın, halk tarafından, halk için yönetimi”

ABRAHAM LINCOLN

DEMOKRASİ

Demokrasi, Yunanca halk anlamına gelen **demos** ve iktidar anlamına gelen **kratos** sözcüklerinin bir araya gelmesiyle oluşturulmuş ve **halkın iktidarı** anlamına gelmektedir.

Bir yönetim biçimi olarak demokrasi, iktidarın halkın iradesine dayandığı ve yönetenlerin halka karşı sorumlu olduğu siyasal bir rejimi tanımlamaktadır.

Siyasal bir sistemin demokrasi olarak adlandırılabilmesi için asgari nitelikte birtakım şartları karşılaması gerektiği ifade edilmelidir. Bunlar:

- Demokrasilerde halkın iradesi egemenliğin asıl kaynağını oluşturmaktadır. Bu durum, egemenliği kullanacak kişilerin düzenli periyotlarla gerçekleştirilen serbest seçimlerle halk tarafından seçilmesini gerekli kılmaktadır.
- Demokratik rejimlerde yöneticilerin belirleneceği serbest seçimlerin genel, eşit ve gizli oy ilkelerinin esas alınarak gerçekleştirilmesi gerekir.
- Demokrasilerde ayrıca birden çok siyasi partinin varlığı şart olup muhalefetin iktidar olma şansı da mevcut olmalıdır.
- Temel hak ve hürriyetlerin güvence altına alınması,
- Güçler ayrılığının ilkesinin benimsenmesi
- Hukukun üstünlüğünün esas alınması

Kendine özgü bu yapısı nedeniyle Avrupa Birliği'nde klasik devletlerde söz konusu olana benzer demokratik bir model aramak gerçekçi değildir. Bu **Avrupa Parlamentosu'nun yasama sürecinde yeterince etkili olamaması, vatandaşların temsilinde yaşanan sorunlar, karar alma süreçlerinde şeffaflık, katılım ve denetim konularında ortaya çıkan eksiklikler, Avrupa Birliği'nin vatandaşlardan uzak elitist (?) bir proje olması ve tek bir Avrupa halkının olmaması** gibi nedenlerden kaynaklanmaktadır. En son Lizbon Antlaşması ile demokrasi açığının azaltılmasına yönelik önemli nitelikte birçok adım atıldığı bilinmektedir. Ancak yeterli olmamıştır.

EŞİTLİK (EQUALITY)

Eşitlik, herkesin dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşit olduğunu öngören klasik anlamda eşitliği tanımlamaktadır.

Eşitlik ilkesinin doğal bir sonucu olan ayrımcılık yasağı ise, özünde insan onurunun korunması amacına yönelmiştir. Eşitlik, Avrupa Birliği düzeyinde bireylerin yanı sıra üye devletlerin de eşit muamele görmesini gerektirmektedir.

HUKUKUN ÜSTÜNLÜĞÜ (RULE of LAW)

Hukukun üstünlüğü ile kastedilen esasen **hukuk devleti ilkesidir**.

Şartları:

- Güçler ayrılığı-Hukuk devleti yasama, yürütme ve yargının hukuka bağlı olduğu devlettir.
- Hukuka uymak vatandaşların yanı sıra devlet için de zorunluluktur. Kamusal nitelikteki tüm işlem ve eylemlerin yargısal denetime tabi olması
- Kanun önünde eşitlik
- Temel hak ve hürriyetlerin güvence altına alınması
- Yargının bağımsızlığı ve tarafsızlığı
- Kazanılmış haklara saygı
- Hukuki güvenlik
- Yasama dokunulmazlığı
- Ölçülülük ilkesi
- Kanuni idare ve idarenin mali sorumluluğu

İNSAN HAKLARINA SAYGI (RESPECT for HUMAN RIGHTS)

**İNSANIN
SIRF İNSAN
OLMASINDAN DOLAYI
SAHİP
OLDUĞU
HAKLARI**

İnsan hakları bütün insanların ırk, renk, cinsiyet, köken, dil, din, dünya görüşü veya statü gibi ayrımlar gözetilmeden sadece insan oluşlarından dolayı insan onurunun bir gereği olarak sahip oldukları tüm hakları tanımlamaktadır.

ABA'nın 2. maddesinde insan hakları tek başına yer almamakta azınlık mensubu kişilerin haklarının da korunması gerektiğine ilişkin bir ibareyle birlikte yer almaktadır. Bu ibarenin eklenmesi Avrupa'da azınlık haklarının korunmasına katkı sağlama düşüncesine dayanmaktadır. **Azınlık mensuplarının haklarına** ilişkin bu ibare, farklı üye devletlerin bu konudaki itirazına rağmen Avrupa Birliği Anayasa Antlaşması Taslağı'na da eklenmiştir. (Ancak bu hak bir grup olarak azınlıkların haklarını tanımıyor, o azınlık grubuna dahil bireyin hakkını koruyor. Bu durumda AB yeri geldiğinde bireyi de dahil olduğu azınlık grubuna karşı koruyabilecektir). Taraf devletleri ulusal azınlıklara mensup kişilerin kültürlerini koruma ve geliştirme, kimliklerinin önemli unsurlarından olan din, dil, gelenekler ve kültürel miraslarını muhafaza edecek koşulları sağlama konusunda yükümlü kılmaktadır.

